

Oponentský posudek na diplomovou práci

Karolína Zamora: **Povolání „literární překladatel“**

Vedoucí práce: PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D

Zaměřit se v diplomové práci na něco tak těžko uchopitelného a vyčísitelného, jako je povolání literárního překladatele, vyžaduje jistě značnou odvahu. Karolína Zamora pojala své téma z několika pohledů: v úvodu zmapovala na základě dostupných údajů mezinárodní překladatelské organizace CEATL a statistik zveřejňovaných v materiálech Obce překladatelů, Svazu knihkupců a nakladatelů, Národní knihovny apod. i různých odborných publikací a osobních rozhovorů poměry, jaké vládou na evropském a konkrétně českém trhu literárního překladu; ve druhé části vymezila teoretická východiska své práce (Bourdieuho teorie pole, definice literárního překladu, autorské smlouvy, proměny českého knižního trhu); těžiště pak tvoří empirický výzkum mezi českými literárními překladateli: dotazníky pro překladatele a nakladatele, jejich deskriptivní analýza, korelační analýza, potvrzení či vyvrácení autorčiných hypotéz, medailony několika překladatelů. Cenné jsou též přílohy – dotazníky, rozhovory, smlouvy.

Na prvním místě je třeba pochválit důslednost a pečlivost: práce je napsána kultivovaným jazykem bez překlepů a gramatických či stylistických nedostatků (jen na str. 47 uteklo vyšínutí z vazby – „stranící se sociálním sítím“ místo „sociálních sítí, na str. 113 překlep „východu“ místo „výchovu“), studentka zároveň ovládá statistické metody a výpočty, což v humanitních oborech nebývá zvykem. Přínosné je zmapování situace, dotazníky, závěry i rozhovory s konkrétními překladateli. Za jediné úskalí, jehož si je však vědoma i sama diplomantka, považují poměrně malý vzorek respondentů (analyzováno bylo 90 dotazníků). To však souvisí právě s povoláním literárního překladatele – většinou jsou to lidé spíše samotářští, kteří podobným výzkumům příliš neholdují (kromě mladší generace). Trochu omezující je i hlavní zaměření na překladatele z angličtiny – jejich dominantní postavení na trhu samozřejmě ovlivňuje podmínky jejich práce; v příložených rozhovorech by bylo zajímavé vyzpovídat i překladatele z jiných jazyků (kteří také odpovídali v dotaznících). Trochu problematická je z mého pohledu též příliš široká platnost pojmu „literární překlad“ – literárním překladatelem je zde každý, kdo překládá „fiction“ (plus eseje, poezii a divadelní texty i určitou část dokumentární literatury). Ale je určitě velký rozdíl mezi překladateli konzumních bestsellerů, několikadílných ság žánru sci-fi či fantasy, detektivek a třeba Nabokova. Ale jsem si vědoma toho, že pojem „kvalitní literatura“ či „krásná literatura“ je teoreticky velmi těžko popsitelný a v práci tohoto typu by výzkum nepřiměřeně zkomplikoval. Jistě však k překladu přistupuje jinak někdo, kdo překládá v podstatě brak a je pod tlakem nakladatele, aby zakázku vyhotovil co nejrychleji, a někdo, kdo cizeluje dílo nositele Nobelovy ceny; to souvisí i s převahou angličtiny – angličtinářů je na trhu nejvíc (a mají tedy horší vyjednávací situaci), a zároveň anglicky vychází nejvíc braku i kvalitní literatury, rozpětí v pracovních podmínkách je proto jistě mnohem větší než u menších jazyků. Trochu bych polemizovala též s hypotézou, kterou data výzkumu potvrdila, že „respondenti s překladatelským vzděláním mají ke své práci pečlivější přístup“ – pečlivost je

osobnostní povahová vlastnost, která dle mého soudu nijak nesouvisí s dosaženým vzděláním žádného oboru; absolventi překladatelských a literárně-lingvistických oborů mají spíš větší povědomí o tom, na co si mají při překládání (i uzavírání smluv, vybírání textů apod.) dávat pozor, jsou poučenější. „Pečlivost“ považuji za kategorii příliš vágní (pečlivý může být překladatel, který nemá v celém díle žádný překlep ani chybu v interpunkci, vše pečlivě přečetl desetkrát, ale unikly mu významové a stylistické posuny, například).

Z práce vyplývá několik zajímavých údajů a podnětů k zamyšlení: ochota českých překladatelů pracovat za velmi nízký honorář, k čemuž navíc ještě často zdarma zpracovávají paratexty (anotace, texty na záložky), ačkoli to je povinností nakladatele, a podílejí se na marketingu (též zadarmo); nejasnosti kolem redakce a korektur; rozkolísanost přístupu ke korekturám – dříve bylo naprosto jasné, že překladatel je povinen a zároveň má právo udělat korektury vysázeného textu, a má také právo vidět před tiskem změny, které případně udělal korektor – dnes je řada nakladatelů, kteří překladatelova práva a povinnosti všemožně překrucují. Bylo by jistě velmi zajímavé tuto součást práce, vztah nakladatele a překladatele na současném trhu překladové literatury, podrobněji rozpracovat, například v dalším doktorském studiu.

Celkově tuto podnětnou práci hodnotím jako **výbornou a doporučuji k obhajobě.**

PhDr. Anežka Charvátová

2. 9. 2019